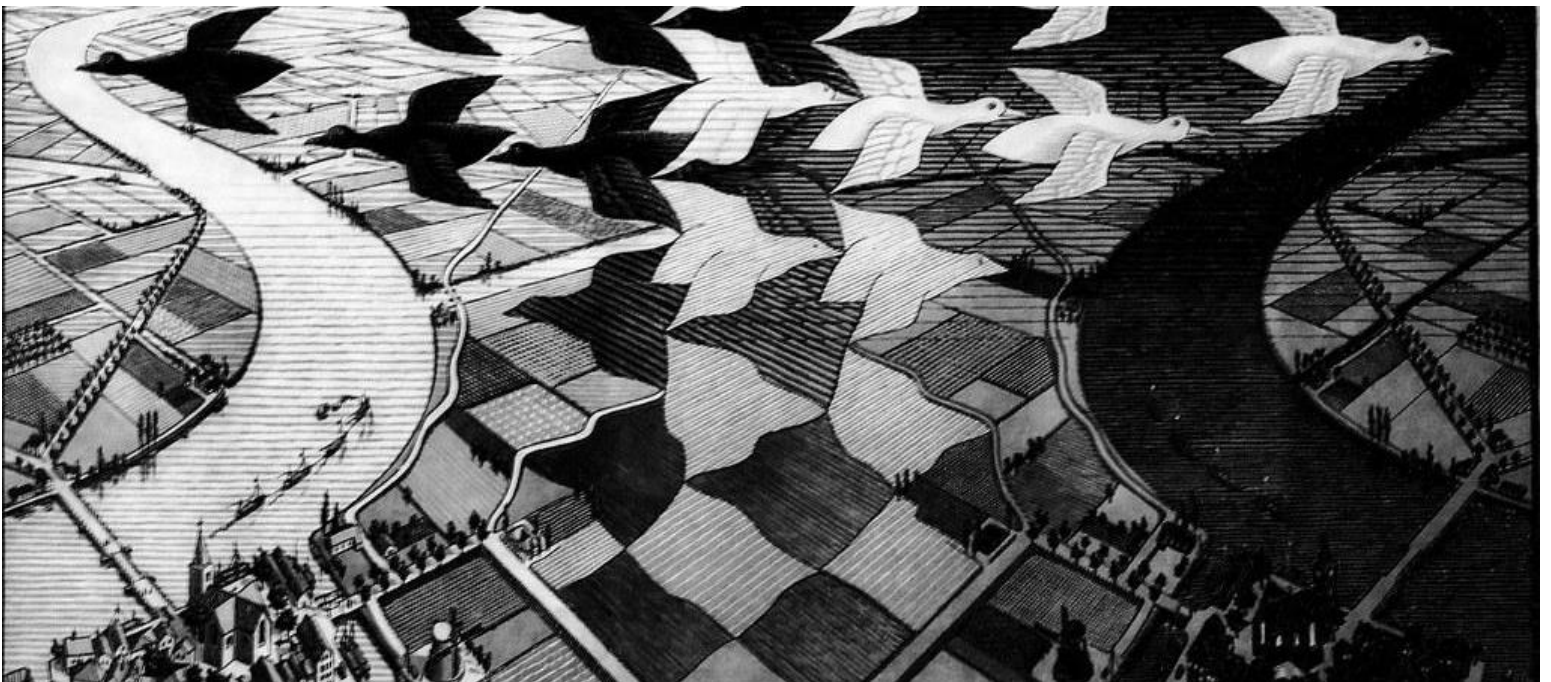

Sam McKendy
EXCURSIE KUA

26 september 2019

HOF-CULTUUR, BURGERLIJKE CULTUUR en ESCHER.

VWO 5

Kunst Algemeen

H. Dijkstra

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 -----	3
Hoofdstuk 2 -----	4
Burgerlijke cultuur-----	5
Hofcultuur-----	6
Hoofdstuk -----	8
Hoofdstuk 4-----	
16	
Hoofdstuk 5 -----	21

HOOFDSTUK 1

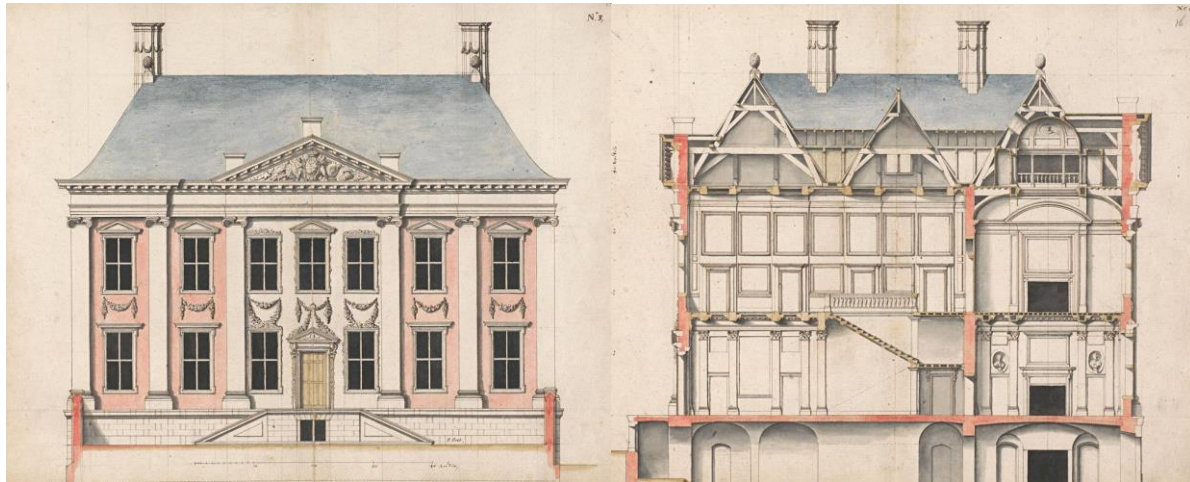
VERWACHTINGEN

Ik was heel benieuwd naar deze excursie. Ik vond het een leuk vooruitzicht en had hierbij dus een positief begin van de excursie. Mijn verwachtingen waren voornamelijk dat ik beide musea heel interessant zou vinden aangezien ik er nog niet eerder was geweest. Naar toe gaande met een idee van een redelijk oud gebouw en een redelijk modern gebouw. Ik wist daarbij ook nog niet veel over dit onderwerp van burgerlijke cultuur en hofcultuur. Dit was dus nieuw voor mij. De koppeling van geschiedenis en kunst vind ik heel mooi om te zien en ik wou daar ook graag meer over te weten komen. Ook de periode van rond de 18e eeuw, echt de tijd van het classicisme was nieuw. Ik heb dit wel altijd al heel interessant gevonden en vond het dus leuk om hierover te horen.

Het Escher museum sprak me wat meer aan omdat ik over het algemeen meer houd van moderne kunst. Ik had al wel eens eerder gehoord van het Escher museum en hoe het bekends staat om de permanente tentoonstelling die is ingedeeld aan de hand van de twee hoofdthema's uit Eschers werk: *Eeuwigheid & Oneindigheid*. Mensen spreken vaak goed over het Escher museum en dat had mij heel benieuwd gemaakt!

HOOFDSTUK 2

HET MAURITSHUIS

Hofcultuur zit door het hele Mauritshuis verworven. Bij Hofcultuur zijn mensen van het koninklijke huis of van adel afgebeeld, aangezien Nederland tijdens de 17e eeuw een republiek was werden er voornamelijk mensen van alle afgebeeld. De ‘normale’ mensen werden afgebeeld of werden er stillevens gemaakt, deze schilderijen waren meestal kleiner dan de schilderijen in de Hofcultuur en konden ook in huis worden opgehangen. Je ziet extreem veel kenmerken terugkomen vooral vanuit de periode rond de renaissance. Kenmerken zoals het realisme in de beeldende kunst heb ik ook veel opgemerkt. Het Suikerpaleis was een soort tweede naam voor het Mauritshuis. Daarmee werd niet alleen verwezen naar de lichtgekleurde, natuurstenen gevels van het gebouw, maar ook naar de herkomst van Johan Maurits' inkomsten. In Brazilië verdiende hij veel geld voor de West-Indische Compagnie, en voor zichzelf, met de handel in rietsuiker. De productie daarvan was mogelijk door de inzet van slaafgemaakte mannen en vrouwen uit Afrika. Johan Maurits kon zijn woonhuis in Den Haag dus niet alleen dankzij rietsuiker laten bouwen, maar ook dankzij slavernij. Johan Maurits liet zijn woonhuis ontwerpen door de architect Jacob van Campen en

diens assistent Pieter Post. Van Campen koos voor een ontwerp volgens het Hollands classicisme, een bouwstijl die zich laat kenmerken door de toepassing van elementen uit de klassieke bouwkunst, zoals zuilen, kapitelen, kroonlijsten en timpanen.

Het Mauritshuis is een van de eerste en mooiste voorbeelden van deze stijl. Omdat het gebouw vrij staat, komt de symmetrie van de vier indrukwekkende natuurstenen gevels goed tot zijn recht. Later zou Van Campen furore maken met de nieuwbouw van het stadhuis van Amsterdam (het huidige Paleis op de Dam). In 1822 werd het Mauritshuis een museum: het Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis. Het leek destijds bij lange na niet op het museum dat men vandaag de dag kan bezoeken, want de helft van het pand werd in beslag genomen door het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden, het rariteitenkabinet. Pas in 1875 kwam het hele Mauritshuis vrij voor de van oorsprong koninklijke schilderijenverzameling.

BURGERLIJKE CULTUUR

De rondleiding van de burgerlijke cultuur kant van het Mauritshuis begon in een mooie rode zaal waar we veel grote trofee lijsten en stillevens treffen, wat overigens heel kenmerkend is voor Burgerlijke cultuur. We waren ook in een opvallend groene kamers met twee onderdelen. In het ene deel van het groene gedeelte zag je het wereldbekende ‘meisje met de parel’ schilderij hangen, gemaakt door Johannes Vermeer. Vermeer heeft hier gespeeld met licht en donker en sfumato toegepast, hierdoor is het zo’n bijzonder schilderij. In het andere deel van de twee kamers was ‘De anatomische les van Dr. Nicolaes Tulp’ te zien, gemaakt door Rembrandt van Rijn. Rembrandt wist waar het schilderij zou worden opgehangen en heeft vanuit dit perspectief geschilderd. Wat opvallend was aan de rode kamer waren de twee grote abstracte schilderijen die op het plafond zaten en waren gemaakt zijn in 1987. De ene

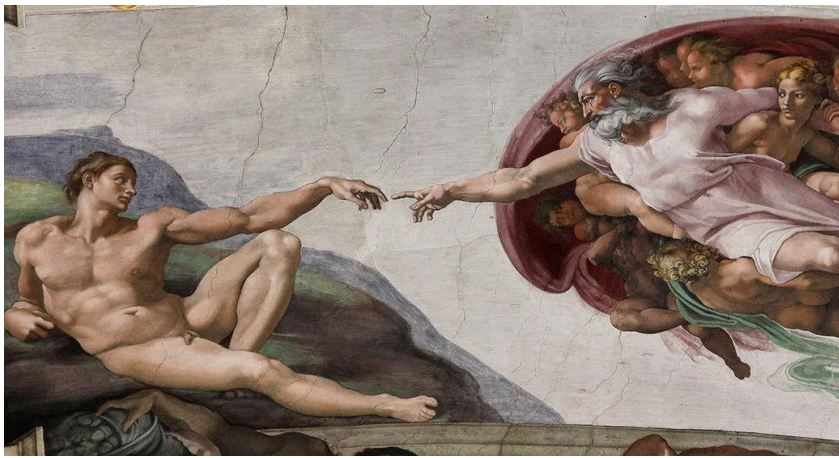
schildering stelde het verhaal van Icarus voor en de andere een ijverige werker. Daar vertelde ze veel over. Ik vond dat, persoonlijk, ook een heel interessant deel van de rondleiding.

HOF CULTUUR

De rondleiding van het Mauritshuis was gegeven door een mevrouw. Het was helaas de invaller van de echte verteller en had dus niet extreem veel over het hof en burgerlijke cultuur verteld, maar ik heb er wel een paar dingen van opgevangen. De rondleiding begon in de Gouden zaal, naast de hele geschiedenis van Maurits leerde we hier ook dat in 1704 er een enorme brand in het Mauritshuis was uitgebroken en alles vanbinnen werd verwoest. Hierdoor zijn alle kamers 18e eeuws in plaats van 17e eeuw, zo ook de Gouden zaal. In de Gouden zaal zijn de vier elementen (water, vuur, lucht en aarde) in de vorm van 4 vrouwen afgebeeld, ook is er op het plafond Aurora (de dageraad) afgebeeld die de nacht wegjaagt. Daarna had ze verteld over de Italiaanse kunst uit de 15^e en 16^e eeuw en dat die is gebaseerd op voorbeelden uit de Klassieke Oudheid, vóór de opkomst van het christendom. Uit de bronnen die bewaard gebleven waren, leiden kunstenaars uitgangspunten af voor bouwkunst, stedenbouw, theater, schilderkunst, opvoeding, wetenschap, staatsinrichting en rechtspraak. De opleving / wedergeboorte van de klassieke kunst heet de Renaissance. Ze vertelde dat het kenmerkend is een groot vertrouwen in de mens die alles weet en kan en zijn eigen lot bepaald: de homo universalis, de alleskunner. Een voorbeeld is Michelangelo van Da Vinci en de David van Donatello. Met dit idee dat op komt zetten wordt er afstand genomen van het idee dat alles verloopt volgens Gods plan. Het centrum van de Renaissance in de 15^e eeuw was Florence en in de 16^e eeuw Rome. De renaissancekunst is hofkunst, kunstenaars werken in opdracht van het hof en maken gebruik van de kennis binnen het hof. Kunstenaars in de middeleeuwen waren bijvoorbeeld

ambachtsmannen en stelde niet veel voor. Maar kunstenaars in de Renaissance stelden wel iets voor omdat alles moeilijker werd in de kunst en je krijgt aanzien als je dit beheerst want dan heb je kennis over de inhoud wat je maakt. Ze vertelde ook dat in de 15^e eeuw het Bourgondische hof het belangrijkste kunstcentrum was. Aan dit hof speelt de Renaissance nauwelijks een rol en de kunst aan dit hof behoort tot de laat-gotiek. Het Bourgondische hof komt tot stand in de Franse streek Bourgondië en breid zich uit tot Nederland. De vorst en de hofhouding reizen steden af en staan bekend om te uitbundige hoffeesten die veel macht tonen. Muziek speelt een grote rol aan het hof, en veel componisten krijgen opdrachten van het hof ook al zijn ze niet vast verbonden aan het hof. Dit zie je ook veel terug in de uitwerking van de uitleg van de kunst die toen des tijds is gemaakt. De specialiteit van de Vlaamse componisten is de meerstemmige muziek waarin melodielijnen ingewikkeld met elkaar zijn vervlochten. De vrouw van het Mauritshuis heeft veel gesproken over Bourgondië dat is me

daardoor ook heel erg bijgebleven omdat dat eigenlijk de basis van de burgerlijke cultuur vormden.

HOOFDSTUK 3

Bespreek Schema *VLAKKE BEELDEN*

	<i>1 WAT IS HET?</i>
--	----------------------

1.1 Wat is de titel van het beeld?	Portret van Maria van Oranje, met Hendrik van Nassau-Zuylestein en een bediende
1.2 Wat is de naam van de maker? Gesigneerd?	Jan Mijtens, gesigneerd met Jan Mijtens
1.3 Wanneer is het vervaardigd?	1665
1.4 Wat is jouw eerste indruk van het beeld?	Een statisch schilderij, veel kleur. Het oogt een beetje rommelig
2 WAT IS ER TE ZIEN?	
2 Geef een nauwkeurige beschrijving van de voorstelling in alledaagse woorden.	Je ziet een uitgedoste vrouw met jongetje naast zich, en aan de andere kant een jonge bediende. De bediende heeft een wit paard vast de vrouw draagt een zweep, ze staan in een bos. De achtergrond is erg donker, hierdoor lijkt het te schemeren.
3 HOE IS HET GEMAAKT? (de middelen)	
3.1 Van welk(e) materialen is het beeld gemaakt?	Het schilderij is op een doek gemaakt met olieverf.
3.2 Welke werkwijze/techniek is toegepast?	De techniek is olieverf op doek.
3.3 Welke rol speelt licht in het beeld?	Het licht belicht de vrouw en het jongetje, het licht is waarschijnlijk afkomstig van de zon die niet geschilderd is. Het licht komt vanaf links boven en belicht dan ook de linkerbovenhoek van het schilderij. Licht speelt niet een hele belangrijke rol in dit schilderij en is ook niet heel duidelijk te zien in dit kunstwerk.
3.4 Is er een duidelijk zichtbare (of voelbare) structuur, textuur of factuur in het beeld?	Een duidelijk zichtbare textuur die je kan zien in het kunstwerk is de stof van de kleding van de personen
3.5 Op welke manier is kleur toegepast? • Welke kleuren overheersen	De vier figuren (kind, vrouw, bediende en paard) op de voorgrond dragen kleren vol met kleur. De achtergrond zit vol sombere kleuren. Het is lastig te zeggen welke kleuren overheersen, aangezien het er zo veel zijn. Er is wel sprake van een contrast tussen de sombere donkere kleuren op de achtergrond en de lichtere kleuren op de voorgrond.

<ul style="list-style-type: none"> • Welke kleurcontrasten kun je zien? 	
<p>3.6 Op welke manier komt de ruimtewerking tot stand?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Welk standpunt heeft de schilder? 	Er is sprake van overlapping en afsnijding, ook zijn de objecten in de achtergrond kleiner dan die in de voorgrond. De schilder heeft vanuit een mensperspectief geschilderd.
<p>3.7 Is er sprake van rust of beweging in het beeld?</p>	Er is voornamelijk sprake van rust in het beeld en maar een beetje sprake van beweging. Deze beweging wordt gemaakt door het jongetje die met de linden van zijn moeders jurk speelt.
<p>3.8 Welke vormen herken je in het beeld?</p>	Er zijn organische vormen te herkennen, deze vormen zijn de mensen die centraal staan en ook de natuur op de achtergrond. ook zijn er holle vormen te zien, deze zijn de holle voren van de plooiën in de kleding van de mensen op de voorgrond.
<p>3.9 Welke compositie heeft het beeld? (ordening van de vormen)</p>	Het beeld heeft een piramidale compositie, de vrouw die als in het midden staat is de punt van de piramide.
<p>3.10 Is er sprake van een blikpunt in het schilderij? Hoe wordt dit gevormd?</p>	Het eerste waar je naar kijkt in het schilderij is het hoofd van de vrouw, omdat het zo wit afsteekt tegen de donkere achtergrond. Ook staat haar hoofd in het midden van het schilderij waardoor je blik er automatisch naartoe wordt getrokken.
<p>3.11 Is er sprake van een kijkrichting? Op welke manier komt dit tot stand?</p>	Als eerste kijk je dus naar het hoofd van de vrouw, dan glijdt je blik naar beneden naar het jongetje met zijn blonde haar, als laatste merk je het paard op dat door de bediende wordt meegenomen. Dit komt door de witte kleur van de huid van de vrouw en het jongetje dat zo'n contrast geeft tegen de donkere achtergrond, het paard staat er maar voor een deel op en wordt daarom pas later opgemerkt. Ook staan de vrouw en het jongetje meer op de voorgrond dan het paard en de bediende en worden ze daarom eerder opgemerkt.
<p>3.12 Maak een compositieschets. In een juiste verhouding tot het kader (maak gebruik van beeldassen)</p>	Zie werkboek

4 INHOUD	
4.1 Op welke manier heeft de kunstenaar de werkelijkheid verbeeld?	De kunstenaar heeft zo realistisch mogelijk geschilderd, de figuren lijken bijna echt. De achtergrond daarentegen bezit geen schaduw en is daardoor erg vlak, hier is de werkelijkheid wel verbeeld maar niet in de zelfde kwaliteit als die van de figuren op de voorgrond.
4.2 Welke mate van abstractie kun je in de voorstelling herkennen?	De achtergrond in het algemeen is niet heel erg gedetailleerd, hier zou je zeker een mate van abstractie kunnen zien. Vooral de bladeren van de bomen en de heuvel op de achtergrond zijn erg abstract.
4.3 Welke betekenis heeft het beeld?	het beeld laat het rijkdom van Maria van Oranje zien. Dit hebben ze gedaan door haar mooie rijk gekleurde kleren te laten dragen met veren en plooiën en naast zich een wit paard en (buitenlandse)bediende te hebben.
4.3 Welke cultuur/historische achtergrond heeft het beeld? • Beschrijf de tijd waarin het schilderij is gemaakt. • Wat weet je over de maker?	Dit schilderij kan je bij Hofcultuur plaatsen: het is groots van omvang en een prinses is afgebeeld. De hofcultuur in Nederland was niet zo groot als in andere landen, dit komt doordat Nederland een republiek was en dus geen koning had. Het schilderij is gemaakt in de 17e eeuw tijdens de Gouden eeuw van Nederland. Jan Mijtens was een Nederlandse kunstschilder, die veel portretten, genrestukken en historische taferelen schilderden. Ook schilderde hij veel voor het Nederlandse hof, waaronder dit portret van Maria van Oranje.
4.4 Voor wie is het gemaakt? Opdrachtgever, bedoeling van de opdrachtgever?	Het schilderij was gemaakt voor Maria van Oranje, later is het door vererving bij andere familieleden terecht gekomen. Het is uiteindelijk op zolder van het Mauritshuis gevonden, waar het nu hangt in de collectie.
5 CONCLUSIE	
5.1 Hoe staan vorm en inhoud met elkaar in verband?	de vormen beelden precies de inhoud af, een rijke dame die uit rijden gaat in haar mooiste kleren met een jongetje en een bediende.
5.2 Welke functie heeft het beeld?	Het beeld had de functie als kennismakings portret voor de toekomstige echtgenoot van Maria van Oranje.
5.3 Heeft het beeld bepaalde stijlkenmerken?	het beeld heeft de kenmerken van Hofcultuur, kenmerkend hiervoor is dat het een afbeelding van een person van het hof gehult in dure kleding. ook is het gebruik van

5.4 Wat is jouw oordeel over dit beeld? Licht je antwoord toe.

Ik vind het een mooi schilderij, maar ik vind het iets te statisch gemaakt. Ook het gebruik van kleur had iets anders gemogen van mij, iets meer warmere kleuren. Ik vind wel dat we door dit schilderij goed kunnen zien hoe de hogere klassen leefden en wat voor kleren ze droegen.

Bespreekschema *VLAKKE BEELDEN*

	<i>1 WAT IS HET?</i>
1.1 Wat is de titel van het beeld?	De luizenjacht
	Gerard ter Borch

1.2 Wat is de naam van de maker? Gesigneerd?	
1.3 Wanneer is het vervaardigd?	1652 - 1653
1.4 Wat is jouw eerste indruk van het beeld?	Het is een erg donker schilderij, maar het straalt wel rust uit. Het is niet een heel opvallend schilderij, maar wel interessant om naar te kijken.
2 WAT IS ER TE ZIEN?	
2 Geef een nauwkeurige beschrijving van de voorstelling in alledaagse woorden.	Je ziet een vrouw met een kind in een donkere (huis)kamer. De vrouw zit op een stoel en is aan het zoeken voor luizen in het haar van het kind. Het kind staat geduldig te wachten met een aarde in haar hand. De vrouw heeft een donkere fluwelen jas met bont rand aan met een rode rok eronder. Het kind heeft een bruine jurk met blauw schort.
3 HOE IS HET GEMAAKT? (de middelen)	
3.1 Van welk(e) materialen is het beeld gemaakt?	Het is een schilderij gemaakt op een paneel.
3.2 Welke werkwijze/techniek is toegepast?	Ter Borch heeft de techniek olieverf op paneel gebruikt om dit schilderij te maken.
3.3 Welke rol speelt licht in het beeld?	Het beetje licht dat op de vrouw en het kind vallen is waarschijnlijk afkomstig van een raampje. Het licht valt diagonaal op hen vanaf rechtsboven naar linksonder. Alleen de vrouw, het kind en een stukje muur worden belicht, dus alleen de dringen op de voorgrond. De rest van de kamer is helemaal donker. De diagonale lijn van rechtsboven naar linksonder is belicht.
3.4 Is er een duidelijk zichtbare (of voelbare) structuur, textuur of factuur in het beeld?	De fluwelen jas van de vrouw is een duidelijk zichtbare textuur. Ook de textuur van het schort van het kind is duidelijk zichtbaar.
3.5 Op welke manier is kleur toegepast? ● Welke kleuren overheersen ● Welke kleurcontrasten kun je zien?	De rode rok van de vrouw en de rode appel in de handen van het kind vallen erg op in de donkere (bijna sombere) kamer. Ook geeft het wind van de bontrand en van het lijfje van het kind een contrast tegen het donkere van de kamer en fluwelen jas. Ook het blauwe schort breng nog een beetje kleur toe. Door de toepassing van kleuren op de centraal staande figuren vallen ze meer op en gaat je blik in een keer daar naar toe.

<p>3.6 Op welke manier komt de ruimtewerking tot stand?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Welk standpunt heeft de schilder? 	<p>De objecten in de voorgrond zijn groter dan in de achtergrond, ook is er sprake van overlapping en afsnijding. Ook is er sprake van kleurperspectief doordat er warme kleuren op de voorgrond te zien zijn en koude op de achtergrond. De schilder heeft het geschilderd vanaf een mensperspectief.</p>
<p>3.7 Is er sprake van rust of beweging in het beeld?</p>	<p>Er is sprake van subtiele beweging in het beeld, alleen de handen van de vrouw zijn in beweging. Hierdoor straalt het beeld wel veel rust uit.</p>
<p>3.8 Welke vormen herken je in het beeld?</p>	<p>De organische vormen van de mensen zijn te herkennen, dit geeft weer een contrast tegen de geometrische vormen van de stoel en het stuk belichte muur. Ook zijn er hollevormen van de plooiën in hun kleren en ovale vormen, zoals het hoofd van de vrouw te herkennen.</p>
<p>3.9 Welke compositie heeft het beeld? (ordering van de vormen)</p>	<p>Er is sprake van een driehoeks compositie</p>
<p>3.10 Is er sprake van een blikpunt in het schilderij? Hoe wordt dit gevormd?</p>	<p>Ja het eerste waar je oog op valt als je het schilderij bekijkt is het hoofd van de vrouw en haar bewegende handen. Dit wordt gevormd door het licht dat hierop valt en omdat de bewegende handen de enige plek zijn waar beweging te herkennen is in dit schilderij.</p>
<p>3.11 Is er sprake van een kijkrichting? Op welke manier komt dit tot stand?</p>	<p>Als eerste kijk je naar het hoofd van de vrouw doordat het zo fel oplicht tegen de achtergrond, dan glijden je ogen door naar de handen die in het bijna gouden haar van het kind bewegen. Daarna kijk je naar het gezichtje van het kind en de rode rok en appel.</p>
<p>3.12 Maak een compositieschets. In een juiste verhouding tot het kader (maak gebruik van beeldassen)</p>	<p>Zie werkboek</p>
4 INHOUD	
<p>4.1 Op welke manier heeft de kunstenaar de werkelijkheid verbeeld?</p>	<p>Dit schilderij toont een vrouw met een meisje waarbij er op luizen gecheckt wordt. Dit is heel reëel aangezien ieder Nederlands kind dit ook heeft meegemaakt.</p>
<p>4.2 Welke mate van abstractie kun je in de voorstelling herkennen?</p>	<p>De organische vormen die door het schilderij heen zijn verworven.</p>

4.3 Welke betekenis heeft het beeld?	Familie is heel belangrijk en het verzorgen van een kind hoort bij moeder zijn. Veiligheid staat altijd op 1 en daarom houd de moeder haar dochter zo dichtbij.
4.3 Welke cultuur/historische achtergrond heeft het beeld?	Dit schilderij is tijdens de gouden eeuw gemaakt, deels nog de renaissance. Hier was het heel belangrijk om dit soort dingen te verbeelden.
4.4 Voor wie is het gemaakt? Opdrachtgever, bedoeling van de opdrachtgever?	Voor die familie of hemzelf.. Als portraiture van moeder en dochter zijnde.
5 CONCLUSIE	
5.1 Hoe staan vorm en inhoud met elkaar in verband?	Vorm en inhoud staan vrij goed met elkaar in verband door de afwisseling van geometrische vormen en abstractie en een centrale compositie.
5.2 Welke functie heeft het beeld?	Het verbeelden van een moeder-dochter relatie
5.3 Heeft het beeld bepaalde stijlkenmerken?	Vornamelijk streep technieken en donkere kleuren.
5.4 Wat is jouw oordeel over dit beeld? Licht je antwoord toe.	Ik vind het een mooi beeld omdat ik veel van de realiteit er in op kan maken. Toch is er ook een deel van abstractie in te vinden en dat maakt het nog interessanter.

HOOFDSTUK 4

Kijkwijzer

Ontdek de meesterlijke kunstwerken van M.C. Escher

Naam: Lina Polman en Sam Mckendy

Datum: 26/9/2019

Voortgezet onderwijs

Niveau: * Escher voor beginners

ZAAL 1 – DIEREN EN NATUUR

1 Escher is een wereldberoemd Nederlands kunstenaar. Hij werd in 1898 in Leeuwarden geboren. Hij maakte geen schilderijen, maar prenten en dan voornamelijk houtsneden en litho's.

Waarom denk je dat Escher prenten maakte in plaats van schilderijen?

Noem twee redenen:

Hij vond dat grafiek zijn eigen unieke beeldtaal heeft en het is mogelijk om met prenten verschillende lagen over elkaar te 'stempelen'

Hoe maak je een houtsnede/linosnede?

Je pakt een stuk hout/linoleum en snijd alles wat wit moet blijven weg met een guts, een soort mesje. Vervolgens rol je drukinkt met een roller over het hout/linoleum en druk je het af op een vel papier.

Het resultaat is een afdruk van de afbeelding die je uitsneed in het hout, in spiegelbeeld! Het werkt een beetje zoals bij een stempel.

Escher hield van dieren en de natuur. Salamander, vogels en vissen, mieren, paarden en kikkers, telkens duiken ze op in de prenten van Escher. Soms als centraal onderwerp, soms als onderdeelje van een vlakvulling, metamorfose of kringloop.

2 Zoek de prent **Papegaai** in deze zaal. Escher maakte deze linoleumsnede toen hij jong was. Hij sneed de afbeelding van de papegaai uit een stuk linoleum en maakte de afdruk. Aan welke kant sneed Escher de snavel uit in het linoleum plaatje?

links

3 Kies een prent hier op zaal. Schrijf de gegevens op.

Kunstenaar M.C. Escher

Titel: **Toren van Babel**

Jaartal: **1928**

Wat is het voor prent? Een linoleumsnede/**houtsnede**/houtgravure/litho.

ZAAL 2 - PERSPECTIEF

Escher ging regelmatig met zijn ouders op reis naar Frankrijk en Italië. Later deed hij dat vaker, alleen of met zijn vrienden of vrouw Jetta. Heel avontuurlijk wandelde hij over ruige bergpaden of voer hij mee op vrachtboten. Hij verwonderde zich over de prachtige bergen en eindeloze zee. Onderweg schetste hij de bergen en rotsen en deed hij inspiratie op voor zijn prenten. Thuis werkte hij die tekeningen uit tot houtsneden, houtgravures en litho's.

4 Escher vond het heel interessant om vanaf een hoog of laag standpunt te schetsen. De bergen in Italië maakte dit nog makkelijker.

Titel: **Toren van Babel maar ook Vrachtschip**

Zaal 5 - VLAKVULLINGEN

Escher zag tijdens zijn reizen prachtige tegels op de wanden en vloeren in het Moorse paleis Alhambra in Zuid-Spanje. Hier zie je een wandtegel uit het Alhambra. Het bijzondere van zijn ontwerpen is dat Escher dezelfde patronen gebruikt, maar in plaats van abstracte vormen (zoals vierkanten en driehoeken) er kikkers, vogels, paarden en andere figuren van maakt. Op de rechterwand zie je diverse studies van Escher. Het zijn allemaal regelmatige vlakvullingen. De figuren herhalen zich steeds, spiegelen, verschuiven of draaien. Dagenlang tekende Escher tegelpatronen precies na. Direct naast de deur hangt een van deze studies van Escher.

5 Kun jij ook een patroon tekenen met bijvoorbeeld lijnen of rechthoeken en vierkanten?

6 a Zoek aan de wand de vlakvulling met groene en lichtbruine dieren, die draaien. Hoe heten deze dieren?

hagedissen

6 b Zoek nog een vlakvulling waar de figuurtjes draaien. Welke drie kleuren hebben deze figuurtjes?

Wit, bruin (licht), blauw

Wist je dat...

Een (regelmatige) vlakvulling een herhalend patroon is dat eindeloos doorgaat? Een eenvoudig voorbeeld van een herhalend patroon zijn de vierkante stoeptegels op straat. Maar ook in 3D-games (bijvoorbeeld Super Mario en Fortnite) kom je vlakvullingen tegen. De gehele 3D-wereld bestaat uit structuren van steen, gras, muur. Al die onderdelen zijn zo geprogrammeerd dat ze precies in elkaar passen, maar nooit hetzelfde lijken.

Zaal 7 - SPELEN MET RUIMTE

Escher speelt graag met de werkelijkheid in zijn prenten, op zo'n manier dat je het niet door hebt! Hij zet je graag op het verkeerde been.

Zoek de houtsnede **Stilleven en straat**.

8 Kun je omschrijven wat Escher heeft gedaan?

Hij heeft gebruik gemaakt van veel perspectieven. De voor en achtergrond lopen in elkaar over, van tafel in een straat. De boeken lijken steeds groter te worden en gaan over in gebouwen van twee verdiepingen hoog.

Zaal 9 – ONMOGELIJKE GEBOUWEN

Escher zei: “Ik kan het niet laten om met onze onomstotelijke zekerheden te sollen.” Hij bedoelde daar onder meer de zwaartekracht mee en het perspectief. In deze zaal kun je wonderlijke prenten zien, waar mensen onderop trappen kunnen lopen en iedereen zijn eigen perspectief heeft.

9 Zoek de prent **Relativiteit. Check.**

Niet alle mannetjes hebben hetzelfde perspectief, maar toch lijken ze het heel gewoon te vinden. De prent heet Relativiteit.

10 Waarom zou dat zo zijn? Omschrijf het hier:

Escher speelt veel met perspectief

10 b Hoe zou jij de prent noemen? Verzin een andere titel.

op een andere manier

11 Zoek de prent **Andere wereld. Check.**

Zie je de vogel met mensenkop zitten? Het is een Simurgh, een oud-Perzisch fabeldier dat kan denken en praten. Er is iets bijzonders aan de hand: je ziet hem van drie standpunten tegelijk. Weet jij welke?

1. Recht van voren

2. Van onderaf 3. Van boven

11 b Wat voor landschap ziet de Simurgh als hij naar buiten kijkt?

Een maanlandschap

12 Kies in deze zaal een kunstwerk uit dat je aanspreekt en omschrijf waarom. Denk bijvoorbeeld aan het onderwerp, de techniek, iets dat het bij je

oproept of een andere reden.

Titel **Andere wereld**

Omschrijving Door het gebruik van de verschillende perspectieven lijkt het alsof we je zelf zo de maan op wandelt door een driedimensionaal gebouw die uitkomt op de maan. Heel erg apart en gaaf hoe Escher dit heeft verbeeld.

Zaal 10 - ONEINDIGHEID

Zoek **Cirkellimiet IV (Hemel en Hel)** op. Zie je dat de prent rond is? Cirkellimieten zijn ronde prenten, waarin figuren naar de rand kleiner en kleiner worden. Escher probeerde in veel van zijn kunstwerken een vorm van oneindigheid te vinden. (net zoals in zijn vlakvullingen)

12 Kun je een voorbeeld geven van twee prenten in deze zaal waarin ook iets oneindig doorgaat?

Titel: **Waterval**

Omschrijving van de oneindigheid:

Het water blijft in een cirkel stromen. De waterval eindigt bij wijze van spreke aan het begin van de rivier die weer in de waterval uitloopt.

Titel:

Band van Möbius II

Omschrijving van de oneindigheid:

De mieren blijven rondjes lopen.

Zaal 11 – METAMORFOSE

In zaal 5 zag je de vlakvullingen van Escher. De figuren herhalen zich, spiegelen, verschuiven of draaien. Escher liet de figuren in zijn vlakvullingen ook wel eens veranderen in iets anders. Dat heet een metamorfose. Vogels worden bijvoorbeeld vissen en vissen worden boten. In het midden van de

zaal zie je een heel lange prent: **Metamorphose III**. Hij is in de rondte opgesteld, zodat je er omheen kunt lopen. De prent loopt zelf oneindig door als een kringloop. Het is een van Eschers meesterwerken!

13. Welke dieren kun jij in deze lange prent ontdekken?

Bijen, paarden, vissen, hagedissen, vogels

14. Welk kunstwerk van Escher sprak je het meest aan ?

Titel: **De waterval**

Waarom? **Het doet me denken aan de kringloop van het leven.**

HOOFDSTUK 5

Deze excursie was in mijn geval een hele leuke. Ik vond het voornamelijk heel leuk om meer te leren over de tijd rond de gouden eeuw en de renaissance. Mijn favoriete kunstwerk zou ik toch echt moeten zeggen dat dat het meisje met de parel is, gemaakt door Johannes Vermeer. Dat is mijn favoriete omdat de vrouw van het museum daar een leuk verhaal bij vertelde over hoe zij (het meisje) steeds met haar hoofd bewoog terwijl Johannes Vermeer haar zat te schilderen en dat er dan toch nog zo een mooi, klassiek en ijdel beeld uit is gekomen. Escher museum was mijn favoriete van de twee doordat ik persoonlijk meer van moderne kunst houd. Daarbij zou ik zeggen dat het Luchtkasteel uit 1928 een van mijn favoriete is en Lucht 4n Water II uit 1938. Allebei de kunstwerken waren helemaal open voor eigen interpretatie en meningsvorming. Heel abstract en leuk om te zien. Maar over het algemeen vond ik het echt een hele interessante en leerzame dag!